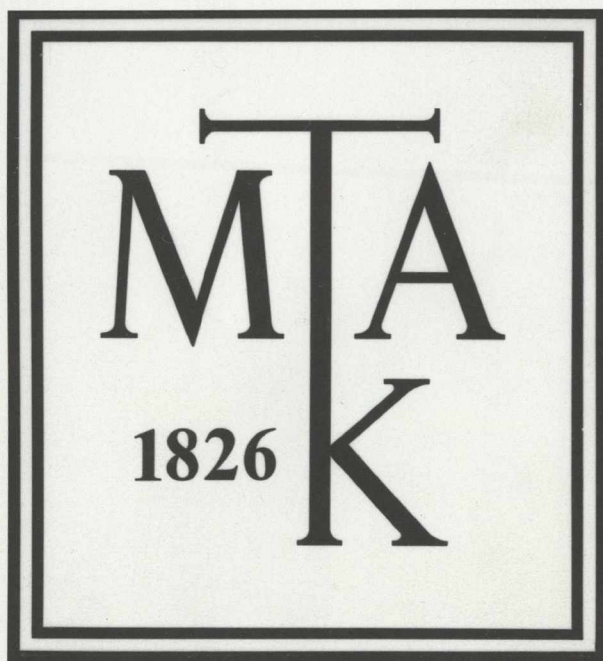

Digitalizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ

1961

Rendes tagoknak:

Ember Győző	160
Fekete Lajos	165
Kalmár László	172
Millner Tivadar	181

Levelező tagoknak:

Horn Artur	189
Kozma László	197
Lengyel Béla	203
Pál Lénárd	214
Radnót Magda	220
Sós József	231
Zámbó János	237

Tiszteleti tagoknak:

Blohincev, D.I.	243
Szemjonov, N.N.	245

1962

Rendes tagoknak:

Tolnai Gábor	247
Mátrai László	254
Erdős Pál	256
Heller László	286

Levelező tagoknak:

Pach Zsigmond Pál	292
Eörsi Gyula	299
Fejes Tóth László	307
Sályi Gyula	315
Bogárdi János	320
Lévai András	327

RENDES TAGOK

1962

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. § /3/ bekezdése alapján T o l n a i G á b o r levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Tolnai Gábor levelező tag, tanszékvezető egyetemi tanár, 1910-ben született. Tudományos érdemei elismeréséül 1948-ban levelező taggá választották.

Tolnai Gábor vezető irodalomtörténészeink között az egyik legsokoldalubb egyéniség. Kutatási területe magában foglalja irodalmunknak szinte egész történetét, a reneszánsz kortól kezdve napjaink élő irodalmáig. Sokoldalú érdeklődése, mely pályakezdése óta jellemző munkásságára, megnyilvánul tudományos módszereinek sokféleségében, gazdagságában is, s lehetővé teszi, hogy minden problémát a leginkább adekvált eszközökkel közelítsen meg. Így gazdag életművében egyaránt találunk kiváló példákat az elmélyült filológiai apró munkákra, az irodalmi fejlődés nagy korszakokra jellemző legfőbb törvényszerűségeinek szintetikus áttekintésére, vagy az élő irodalom egyes jelenségeinek példamutató kritikai vizsgálatára. Igen fontos oldalát képezik munkásságának azok a tanulmányai is, amelyek a marxista irodalomelmélet egyes központi kérdéseivel, illetve a marxista irodalomkutatás általános elvi- és módszertani problémáival foglalkoznak. A szorosabb értelemben vett irodalomtudomány területein kívül behatóan foglalkozott multunk némely periodusának egyéb kulturtörténeti problémáival is.

Tolnai Gábor tudományos munkássága az 1930-as években kezdődött. Életművének első periódusára is jellemző a szilárd állásfoglalás a haladás és a humánus ügye mellett, valamint a szoros kapcsolat a kor tudományos és irodalmi életének legértékesebb áramlataival. Bár a marxizmus tanításainak teljes

mértékű elsajátítására lehetőség Tolnai számára is csak a felszabadulás után nyílt, korábbi művei is számos olyan tudományos eredményt tartalmaznak, amelyeket mai irodalomtörténetírásunk is nagy haszonnal kamatoztathat.

A felszabadulás után a marxi-lenini tanításokkal s a párt célkitűzéseivel való teljes mértékű azonosulás a tudós és az ember számára egyaránt további fejlődés lehetőségeit nyitotta meg. Sokoldalú irodalomtörténeti, irodalomelméleti és kritikai munkássága szilárd eszmei alapot nyert. Szenczi Molnár Alberttal, a XVII. századi emlékirat-írókkal, Radnóti Miklóssal, vagy hogy sokoldalú munkásságának eddig még nem említett területéről is hozunk példát, Garcia-Lorcával foglalkozó tanulmányai, s még számos hasonló jellegű munkája, az illető írók, írócsoportok helyes marxista értékelésének kialakítása terén uttörő jellegűek, vagy legalább is egyegy jelentős új elemmel gazdagítják rájuk vonatkozó tudományos ismereteinket. Jelentős szerepet vállalt Tolnai Gábor azokban a tudományos vitákban is, amelyek marxista irodalomtudományunk általánosabb problémáinak tisztázását szolgálták. E vitákon elhangzott hozzászólásai, illetve a vitákra készített referátumai korszakos jelentőségű irodalmi áramlatok értelmezéséhez, más esetekben alapvető irodalomelméleti fogalmak tisztázásához jelentenek értékes hozzájárulást.

Tudományos munkássága egyre szorosabban kapcsolódik a párt szolgálatában álló irodalom- és tudománypolitikai tevékenységéhez, munkálkodásának e két oldala egymást kölcsönösen kiegészíti, s különböző felelős pozíciókban végzett kulturpolitikai szervező munkájának értéke szocialista kulturánk fejlődése szempontjából tudományos alkotó tevékenységének értékével legalább is egyenlő.

A marxista eszmeiség mellett éppen a gyakorlati- és elméleti munka e szoros egysége teszi lehetővé Tolnai számára, hogy tudományos és irodalmi életünk haladó és visszahúzó jelenségeire egyaránt az elsők között figyeljen fel. Az ellenforradalom előtti időszakban az elsők közé tartozott azok kö-

akik az irodalomtudományban felvették a küzdelmet a marxizmust eltorzító dogmatikus nézetekkel, ugyanakkor már 1956 tavaszán nyarán igen nyomatékosan figyelmeztetett arra a veszélyre, amelyet a dogmatizmus és személyi kultusz elleni küzdelem ürügyén új életre keltett antimarxista ideológiák jelentettek.

Az ellenforradalom leverése után következetes hűsége a marxi-lenini tanításokhoz a korábbiaknál is súlyosabb feladatok vállalására köztette, amelyek viszont sokoldalú képességeinek további kibontakozását tették szükségessé. Tolnai Gábornak, mint a Kortárs szerkesztőjének, igen jelentős érdemei vannak szocialista irodalmi életünk újjászervezésében, pártunk helyes irodalom-politikájának érvényre juttatásában. Az élő irodalom fejlődését Tolnai Gábor pályakezdése óta állandóan figyelemmel kísérte, annak kérdéseivel foglalkozó műveket élete minden periódusában találhatunk. Irodalomkritikai és publicisztikai munkásságának teljes kibontakozása mégis 1957 óta következett be, az említett jelentős feladatok szolgálatában.

Tudományos, kritikai és szervező munkássága mellett röviden meg kell még emlékeznünk értékes pedagógiai tevékenységéről, melybe egyetemi tanári munkásságán kívül a tudományos utánpótlással, illetve a fiatal írókkal való sokoldalú foglalkozás is beletartozik.

Széleskörű tudományos tevékenységét beszédesen dokumentálja, hogy eddig összesen 26 könyve és 60 folyóirat-közleménye jelent meg nyomtatásban. Levelező tagságának időszakában számos egyéb társadalmi elfoglaltsága mellett is 9 könyve és 38 folyóirat-közleménye jelent meg.

Budapest, 1962. március 26.

Sőtér István sk.
MTA lev. tagja

Ligeti Lajos sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Dr. M á t r a i L á s z l ó levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Dr. Mátrai László az Egyetemi Könyvtár igazgatója, akadémiai levelező tag 1909-ben született. Tudományterülete a filozófia történet, melyben elismert szaktekintély.

Levelező taggá való megválasztása /1948/ óta széleskörű filozófiatörténeti kutatásokat folytatott a materializmus általános története, valamint a magyar filozófiai hagyományok története terén, mindkét területen alig - vagy egyáltalán nem ismert gondolkodók műveit is feltárva és elemezve.

Ezirányú munkássága ösztönző hatása a kulturhistoria és tudománytörténet hazai művelésére, ugyanakkor jelentősége van a polgári filozófiai irányzatok, a vallásos világnézet elleni harcban is. Külön méltánylást érdemel Akadémiánk célkitűzéseivel egyező, ama következetes törekvése, hogy írásaiban a tartalmi világosságot a stílus tömörsége, világossága kísérelje. Jelentősek a magyar liberalizmus történetére /Kemény Zsigmond és a doktrinérek/ vonatkozó legújabb kutatása. Mint filozófiatörténeti forráskiadvány mintaszerű Holbach Système de la Nature-jának általa történt kiadása a Filozófiai írók Tárában

1954-55-ben, valamint 1959 óta az Akadémia II. osztályának osztálytitkára.

Budapest, 1962. március 26.

Szabó Imre sk.
akadémikus

Molnár Erik sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. § /3/ bekezdése alapján Erdős Pál levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Erdős Pál 1913-ban született. Tudományos tevékenységének elismeréseként 1956-ban levelező taggá választották, 1958-ban a Kossuth-díj aranyfokozatával tüntették ki.

Erdős Pál megjelent matematikai dolgozatainak száma 353, melynek magyarnyelvű disszertációja kivételével mind különbözőek egymástól. E termékenység, 49 éves korát tekintve, és matematika transzponálva mozartinak nevezhető. Munkáinak vázlatos ismertetését az alábbiakban adjuk.

1. Aszimptotikus számelmélet. Erdős idevágó dolgozataiban a legkülönbözőbb additív és multiplikatív számelméleti számosságokat tárgyalja szellemes aritmetikai módszerekkel. Ennek az elemi asimptotikus számelméletnek nevezhető iránynak ma nincs is nagyobb mestere nála. Különösen jelentősek e téren az un. additív függvényekre vonatkozó munkái /melyek egyik eredménye azóta az információelméletben is alkalmazásra került/, e dolgozatok módszerei, továbbá az un. nagy primszám-tétel régóta keresett aritmetikai bizonyítása, melyet A. Selberggel egyidejűleg talált, és melyért az 50-es évek elején az USA-ban élvén, ott a legnagyobb aritmetikai-algebrai díjat, a négy évenként kiosztandó Cole-priss-t nyerte el. A primszámelméletnek majdnem mindegyik klasszikus tételére talált egyszerűbb bizonyításokat; ezek sorozata Csebisev-tételének új bizonyításával kezdődött, elsőéves egyetemi hallgató korában. Kiemelendő továbbá 79. sz. dolgozata; melyben már megtaláljuk csiráit azon módszerének, mely a primszám-tétel elemi bizonyításához elvezetett, továbbá elemi bizonyítása a korlátozatlan particiókra vonatkozó mély Hardy-Ramanujan féle asimptoti-

3371.

kus formulára. Nagy irodalmi visszhangot váltott ki azon tétel, mely szerint egy tetszőleges, 1-nél kisebb pozitív Snirelman-sűrűségű sorozathoz pl. a prímszámok 0-val kiegészített sorozatát hozzáadva az új sorozat Snirelman-sűrűsége növekszik.

2. Egyéb aritmetikai dolgozatok. A most következő dolgozatok nemcsak Erdős dolgozatainak szellemes módszereit mutatják, hanem illusztrálják érdeklődési körének széles skáláját is; itt persze pusztán felsorolásnál kell, hogy maradjunk. Több igen szellemes dolgozatban lényegileg lezárta azon régikeletű kérdést, vajon mikor lehet konzekutív egészek szorzata hatvány-szám. Ezeken kívül több dolgozata szól diofantikus egyenletekről. Jelentős hatást váltottak ki az euklideszi algoritmusról szóló dolgozatai; a kvadratikus alakokról, a lánctörtfejtés aritmetikájáról, a diofantoszi approximációk elméletéről, a számgeometriáról és irracionalitás-kritériumokról szóló dolgozatai is.

3. Általános sorselmélet. Már számelméleti dolgozatai is, és különösen döntő módon prímszámtétel-bizonyítása, vezették őt a Tauber-típusú tételek elméletéhez. Különösen ujszerű és érdekes erre vonatkozó Tauber-típusú tétel, de azóta nevezetes eredményeket ért el az Euler- és Borel-szummációra vonatkozó, ún. "high indices"-tételek területén is, valamint Riemann átrendezési tételének a C_1 -szummációra való átvitelével, továbbá az újabban fejlődő általános szummációelméletben.

4. Trigonometrikus és hatványsorok. Az általános sorselmélet mellett nagy figyelmet szentel a fentjelzett klasszikus kérdéseknek is. Számos idevágó jelentős eredménye közül itt talán csak néhányat említettünk meg. Nevanlinna egy kérdésére válaszolva megvilágította az egydimenziós zárt pontthalmazok transzfinit átmérője és logaritmikus mértéke közötti kapcsolatot. Laurent Schwarz-tól függetlenül, vele egyidőben, közölte azon tételt, S. Bernstein egy klasszikus tételének kiegészítéséül, hogy ha

egy függvény a $/0,1/$ zárt szakaszon egyenletesen approximálható tetszőleges pontossággal oly polinomokkal, melyekben fellépő exponensek reciprokérték-összege konvergens, akkor a függvény a nyílt egységkör-lemezen analitikus. Ujabban egy Zygmund által husz éve felvett probléma megoldása sikerült, mely röviden szólva egy trigonometrikus sor hézagosságának és integrálhatóságának kapcsolatára vonatkozott. Nevezetesen az egységkörben konvergens hatványsorok kerületi divergencia-halmazára vonatkozó eredményei, továbbá azok is, melyek a kerületen mindenütt divergáló hatványsorok együtthatóira vonatkoznak. Ide sorolhatók még a polinomok elméletére vonatkozó, rendkívül változatos dolgozatai is, melyek a polinomok legkülönbözőbb extrémum-tulajdonságait tárják fel.

5. Konstruktív függvénytan. Sokirányu eredményeket ért el az interpoláció klasszikus elméletében. Hogy csak a legfrappánsabbakat említsük, megmutatta, hogy van oly $/-1,+1/$ -ben folytonos függvény, melynek az un. Csebisev-matrixon képezett Lagrange-interpolációs polinomjai egy helyen végtelenhez konvergálnak, továbbá olyan is, melyre ezen interpolációs polinomok számtani közepei majdnem mindenütt divergálnak. Ezen eredmények érdekessége abban áll, hogy a Fourier-sorral való bizonyos formális analógia után ezek teljesen váratlanok voltak. Viszont fontos pozitív eredményt ad azon tétéle, hogy igen általános alappontrendszerek esetén az interpolációs polinomok "átlagosan" konvergálnak, hacsak a függvény korlátos és Riemann-integrálható. Ujabban a Lagrange-interpoláció elméletének egyik régen fennálló alapfeladatát oldotta meg, az alapfüggvények abszolútérték-maximumának aszimptotikusan pontos alsó becslésével.

6. Valószínűségszámítás. Erdős Pál mellett, hogy számelméleti, gráfelméleti és sorelméleti munkáiban gyakran alkalmazta nagy sikerrel mint módszert a valószínűségszámítást, magát a valószínűségszámítást is meglepő, eredeti és mély eredmények egész sorával gazdagította. Első helyen kell megemlítenünk az

iterált logaritmustétel élesítésére /84./ vonatkozó eredményét, mellyel Hincsin, Kolmogorov és Lévy megelőző eredményeit lényegesen túlhaladta. Igen jelentősek továbbá az M.Kac-cal együtt elért eredményei /115. 128./ független valószínűségi változók sorozata részletösszegeinek maximumának határeloszlására, valamint az arcus sinus törvényre vonatkozólag, amelyben először került alkalmazásra egy olyan bizonyítási elv /invariancia-elv/, amelyet azóta is széles körben alkalmaznak. Fellerrel és Pollarddal együtt egy fontos Tauber-típusú tételt bizonyítottak be /144./, amelynek a Markov láncok elméletében van nagy jelentősége. Igen figyelemreméltó eredményeket ért el Erdős Chung-gal /171, 191./ és Hunttal /201./ együtt irt dolgozataiban is a véletlen fluktuációk mélyebb törvényszerűségeire vonatkozólag. Jelentősek Erdősnek Dvoretzky-vel, Kakutanival, Taylorral /313., 330., 352./ és másokkal együtt elért, a Brown-mozgás és a bolyongás finom-strukturájára vonatkozó eredményei is /163, 172, 209, 248, 308/, valamint a centrális határeloszlástétel véges sokaságokra vonatkozó legélesebb alakjára vonatkozó eredmény /345/, amelyről nemrég J.Hájek bebizonyította, hogy tovább nem is élesíthető.

7. Halmazelmélet, gráfelmélet, aszimptotikus kombinatorika. Erdős Pál a kombinatorikus halmazelméletnek is kiváló művelője, számos halmazelméleti cikkében /87, 90, 98, 107, 111, 165, 205, 206, 245, 246, 261, 264, 277, 293, 312, 323, 327, 353/ e tárgykör majdnem minden fontos kérdésével eredményesen foglalkozott. Legjelentősebbek e tárgykörben R. Radóval közösen megindított, a Ramsay-tétel különböző transzfinit általánosításaira vonatkozó vizsgálatai. E vizsgálatok a halmazelméleti problémakör jelentős tágulásához, a halmazelméleti módszerek és technika jelentős fejlődéséhez vezettek. Erdős ebben a tárgykörben is iskolát teremtett, irányítása mellett számos magyar és külföldi munkatársa és tanítványa foglalkozott és foglalkozik idevágó problémákkal. Ötletekkel teli munkásságának döntő része van abban, hogy az utolsó két évtizedben a kombinatorikus

halmazelmélet a matematika valóban "élő" ága volt.

Erdős gráfelméleti dolgozataiban /27, 48, 119, 124, 176, 230, 264, 296, 301, 325, 339, 342, 344/ leggyakrabban a Ramsay- és a Turán-féle problémakörrel foglalkozik. A Ramsay-tétellel kapcsolatos eredményei közül kiemelendő a 296.sz. dolgozat. Ebben többek között igenlő választad arra a több szerző által is felvetett kérdésre, hogy vajon léteznek-e olyan gráfok, melyek nem tartalmaznak "kicsi" köröket és amelyeknek színezéséhez mégis "sok" színre van szükség. A Turán-típusú problémákra vonatkozó eredményei közül a 119.sz. dolgozatot emeljük ki.

Kombinatorikai megmondások és aszimptotikus kombinatorikai eredmények sok egyéb dolgozatában is szerepet játszanak, kifejezetten kombinatorikus jellegű dolgozatai közül kiemeljük a Kaplansky-val írt 120. dolgozatot, amelyben latin négyzetek számának aszimptotikus meghatározásával foglalkoznak, továbbá a 18. sz. Szekeres Györggyel közös munkát, valamint a 243.sz. dolgozatot. Ujszerű problémákat vetnek fel és oldanak meg a véletlen gráfokra vonatkozó dolgozatok /296, 309, 324, 337, 339./

Erdős Pál világszerte nagy tekintélynek örvendő matematikus, nagy irodalmi visszhanggal. Munkáinak fő jellemzősége a bizonyítási erő és egész különösképpen egy ellenpélda-konstruáló képesség, mely rendkívüli kombinatorikus érzékkel párosul. Dolgozatai igen tönören vannak megírva, ami nem teszi könnyűvé tanulmányozásukat. Vérbeli matematikus, akinek a nagy problémák mellett a matematikai aprómunkákra is marad ereje és kisebb fontosságú munkái is mindig tartalmaznak meglepő bizonyítási ötletet. Különös képessége van ahhoz is, hogy rendkívül hamar beleélje magát más matematikusok problémáiba és azokhoz majdnem hihetetlen gyorsasággal lényegét érintő módon hozzá tud szólni; erről tanuskodik az is, hogy eddig 80 társ-szerzővel van közös dolgozata, mint a mellékelt irodalomjegyzék mutatja.

Szólnunk kell arról is, hogy milyen jelentős mértékben segítette és segíti elő Erdős Pál a hazai matematikai kutatások

fejlődését. Erdős Pál a kutatómunkában a kollektív munkamódszer meggyőződéses híve számos hazai matematikussal dolgozik rendszeresen együtt /Fodor Géza, Gallai Tibor, Hajnal András, Rényi Alfréd, Surányi János, Szűsz Péter, Turán Pál, stb./ A hazai tudományos életben igen tevékenyen vesz részt, így például szívesen vállal opponensi megbízásokat kandidátusi és doktori disszertációkkal kapcsolatban, valamint lektorálásokat; több magyar matematikussal együtt vállalt könyvírásai megbízást; aktív társadalmi munkát végez a Bolyai János Matematikai Társulatban, stb.

Az MTA Matematikai Kutató Intézetében és a Bolyai Társulatban tartott előadásai, szemináriumai, amelyeken a megoldatlan problémák egész tömegére szokta felhívni a figyelmet, rendkívüli ösztönző hatást gyakorolnak a fiatal és a vezető kutatókra egyaránt. Gyakori külföldi utazásai és számos külföldi matematikussal való levelezése révén felbecsülhetetlen értékű tájékoztatást nyújt a hazai matematikusok számára a matematika legújabb eredményeiről, a másutt folyó vizsgálatok során felmerült új kérdésfeltevésekről. Különösen gonddal és szeretettel foglalkozik a legfiatalabb generációval és sok időt fordít arra, hogy támogassa a tehetséges fiatalokat első próbálkozásaikban.

Fentiek alapján megismételjük azon javaslatunkat, hogy a III. Osztály Erdős Pált rendes tagjai sorába válassza.

Budapest, 1962. március 26.

Alexits György sk.
akadémikus

Rényi Alfréd sk.
akadémikus

Turán Pál sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Dr. H e l l e r L á s z l ó levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Dr. Heller László levelező tag tanszékvezető egyetemi tanár 1907-ben született. Egyetemi tanulmányait Svájcban és Zürichben végezte, ahol 1931-ben gépészmérnöki oklevelet nyert. 1933-ban haza jött, s 1936-ig a Farkas-féle gépgyárban dolgozott konstruktóri minőségben.

1936-ban magánmérnöki irodát nyitott, amit 1948 év végéig működtetett. 1948-tól a HŐTERV-ben dolgozott műszaki vezetőként. Az Egyetemre 1951-ben nevezték ki tanszékvezető egyetemi tanárnak. Tudományos tevékenysége elismerésül 1951-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

Dr. Heller László a hőtechnikai tudományok, az ipari energetika művelése, valamint a hőtechnikai műszaki felső oktatás területén egyaránt kiemelkedő munkásságával tűnt ki. Munkásságának legfőbb adatait az alantiakban foglaljuk össze.

1954-ben történt levelező taggá választása óta, a vezetése alatt álló intézményekben készült kiemelkedő megoldásokat tartalmazó terveken és létesítményeken kívül, számos publikáció tükrözi munkásságát.

Jelentős helyet foglal el tudományos munkásságában a lég-hűtésű kondenzációs berendezés alapelveinek kidolgozása, valamint a gyakorlati megvalósításhoz szükséges tudományos kutatói és technikai részletkérdések megoldása. Erről a témáról 9 publikációt tett közzé.

A termodinamika és ezen belül a folyamatok entrópiaszemlélet alapján történő elemzése ugyancsak kiemelkedő eredménnyel művelt területe tudományos tevékenységének, amelynek nyomán jelentős fejlődésnek indult a hőtechnikai folyamatok tudományos alapon történő vizsgálata a hazai gyakorlatban és a köz-

zétett termodinamikai elgondolások jelentős nemzetközi érdeklődést váltottak ki. Ezzel kapcsolatos tudományos munkásságát 6 tanulmány tükrözi.

A termodinamika gyakorlati alkalmazásának jelentős területét képviselte az utóbbi években az atomerőművek termodinamikája. E területen tudományos vonatkozásban számos olyan megállapítást tett, amelyek kezdetben ellentétesek voltak a vezető technikai országok szakértőinek álláspontjával, de amelyek azóta igazolást nyertek. Erről a munkásságáról 4 publikáció tanuskodik.

A hűtőtechnika területén kidolgozott javaslataival a magyar hűtőipar nagyberendezéseinek kitűnő termodinamikai felépítéséhez járult hozzá és e munkájáról közzétett számos publikációja nemzetközi szakkörökben széleskörű érdeklődést keltett. Külön ki kell emelni a területen a hűtő- és hőszivattyu berendezések kombinációival foglalkozó, valamint a villamosgenerátorok mesterséges hűtésével foglalkozó megoldásokat és az ezeket taglaló publikációkat /4 tanulmány/.

Megemlítendő végül az ipari és fűtőerőművekkel kapcsolatos tudományos munkássága, amely jelentősen hozzájárult az energiagazdálkodás e legfontosabb és legkorszerűbb elemének hazai elterjedéséhez. Külön kiemelendő az ugynevezett "magyar fűtőturbina" kidolgozásával és megvalósításával kapcsolatos munkássága /4 publikáció/.

Kiemelendő továbbá oktatói tevékenysége. A Budapesti Műszaki Egyetemen az energiagazdálkodás és a műszaki hőtan c. tárgyak előadásait új alapokra fektette. Előadásaiban nagyrészt olyan anyag szerepel, amelyet előtte a Budapesti Műszaki Egyetemen egyáltalában nem adtak elő. Nagy érdeme, hogy kitűnően képzett mérnökök kerülnek ki a keze alól.

Budapest, 1962. március 26.

Bognár Géza sk.
akadémikus

Geleji Sándor sk.
akadémikus

LEVELEZŐ TAGOK

1962

Tag-jánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. § /3/ bekezdése alapján Pach Zsigmond Pált, a történettudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Pach Zsigmond Pál a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Kossut-díjas tanszékvezető egyetemi tanára. 1919-ben született. A doktori fokozatot 1958-ban nyerte el.

Pach Zsigmond Pál tudományos tevékenysége a magyar gazdaságtörténet területéhez kapcsolódik, s nagyszámú tudományos munkájával kiemelkedő szerepet játszott a marxista magyar gazdaságtörténet kialakításában. Ebből a szempontból nagyjelentőségű az 1948-tól kialakított magyar gazdaságtörténeti egyetemi jegyzet, mely a magyar gazdasági fejlődés első átfogó, magas színvonalu marxista gazdaságtörténeti feldolgozás volt.

Egyéni kutató munkája a tőkés viszonyok magyarországi kibontakozásának és magyarországi sajátosságainak vizsgálatára összpontosul. Ennek keretében 1948-1953 között elsősorban az eredeti tőkefelhalmozás magyarországi folyamatát dolgozta fel, s jelentetett meg e tárgykörből számos munkát; 1953-1957 között a XIX század magyar történetének kérdéseit kutatta, az Osztrák-Magyar Monarchia, a dualista Magyarország, a porosztas agrárfejlődés problémáit, s ennek során készítette el többek között az egyetemi tankönyv megfelelő részét. 1958 óta a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet kérdéseivel, a tőkés fejlődés különböző típusaival foglalkozik. Uttörő módon munkálta ki az összehasonlító módszerrel történő kutatást, amellyel nemcsak a magyar, de az egész keleteurópai fejlődés kutatásához is jelentékenyen hozzájárult.

Tanulmányai e tárgykörből, valamint a stockholmi nemzetközi történészkongresszuson e kérdésről elhangzott előadása figyelemreméltó hazai és nemzetközi visszhangot váltottak ki.

Tudományos tevékenysége mellett sokat tett a fiatal tudományos kutatók neveléséért és egyetemi tanszéke körül a gazdaságtörténetet eredményesen művelő fiatalok csoportosultak. Tudományszervező munkából is aktívan kiveszi részét, mint az Akadémia Történeti Bizottságának tagja, s a Történelmi Társulat alelnöke.

B u d a p e s t , 1962. március 20.

Ember Győző s.k.
akadémikus

Andics Erzsébet s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Dr. E ö r s i Gyulát a jogtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Eörsi Gyula egyetemi tanár 1922-ben született.

A magyar szocialista jogtudomány egyik legtehetségesebb és talán a legtöbbet publikáló művelője. Tudományos működését a felszabadulást követően, 1947-ben egy figyelemreméltó kis monográfiával kezdte; azóta hat további jelentősebb monográfiája és nagyszámu tanulmánya jelent meg, elsősorban a polgári jog köréből, de a magyar népi demokratikus jogrendszer általános kérdéseiről is; szerzője, illetőleg társszerzője számos egyetemi jegyzetnek és oktatási segédkönyvnek. Tudományos munkássága a marxizmus-leninizmus alapjain nyugszik.

Kandidátusi fokozatot 1952-ben, az egyszerűsített minősítési eljárás során nyert, amikor már két kisebb és egy nagy monográfia elkészítése állt mögötte; az utóbbit, amely a tulajdonjog fejlődéséről szólt, szlovák nyelven is kiadták. A "tudományok doktora" fokozatot 1956-ban nyerte el "A tervszerződések" című disszertációjának megvédése útján; e disszertáció 1957-ben könyvalakban is megjelent. A doktori fokozat megszerzése után, az említett munkán kívül két további monográfiát tett közzé: "Kártérítés jogellenes magatartásért" című könyve 1958-ban jelent meg, "A jogi felelősség alapproblémái" című könyve pedig 1961-ben. A már említett könyvein kívül érdemes megemlíteni "Az amerikai igazságszolgáltatás" című művét, mint igen hasznos jogpolitikai munkát. A jelenleg kiadás alatt álló "Magyar polgári jog" című egyetemi tankönyv egyik szerzője.

Eörsi Gyula az új polgári törvénykönyv tervezetének egyik szerzője; a tervezettel és a törvénnyel kapcsolat-

ben nagyszámu tanulmánya jelent meg, amelyekkel elősegítette a törvény helyes alkalmazását.

Munkásságát a szocialista országok szakemberei jól ismerik és szintén nagyra értékelik.

Tudományszervezői tevékenységet hosszú időn keresztül, mint az Állam-és Jogtudományi Bizottság titkára fejtett ki. 1959-1961 években a II. osztály osztálytitkárhelyettesi teendőit is ellátta, jelenleg a II. Osztály osztályvezetőségének tanácskozási joggal rendelkező tagja.

Budapest, 1962. március 22.

Buza László sk.
akadémikus

Szabó Imre sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Dr. F e j e s T ó t h L á s z l ó t, a matematikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Fejes Tóth László 1915-ben született. Középiskolai tanári oklevelét a Budapesti Tudományegyetemen 1938-ban szerezte meg. Az oklevél megszerzésétől részben a Kollatzvári Egyetemen, részben pedig a budapesti Árpád Gimnáziumban dolgozott, majd a Veszprémi Vegyipari Egyetem megalakulásától a matematikai tanszék vezetője. Tudományos munkásságáért 1957-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. 1953-ban egyszerűsített eljárással szerezte meg a matematikai tudományok doktora tudományos fokozatot.

Fejes Tóth László 1934 óta végez önálló matematikai kutató munkát. Eddig 78 dolgozata és 1 monográfiája jelent meg, s 4 további dolgozata van megjelenőben.

Munkái számos matematikus vizsgálatainak képezik kiindulási pontját. Eredményeire van der Waerden, Santaló, Mahler, B. Segre, Keller, Coxeter, Rogers, Hlawka, Blaschke, Geronimus, van der Corput, Boas, Besticovith és sokan mások hivatkoznak. Hadwiger "Vorlesungen über Inhalt, Oberfläche und Isoperimetrie" című könyvében 6 dolgozatának eredményeit dolgozta fel; "Altes und Neues über konvexe Körper" című könyvében 18 dolgozatát idézi. Eggleston "Problems in Euclidean space" című könyvének egy teljes fejezetét szenteli Fejes Tóth egy problémájának. Egy másik, "Convexity" című könyvében Eggleston így ír: "További eredményeket illetőleg utalunk számos szerző eredeti munkáira, akik közül kiemelkedik /prominent among whom are/ L. Fejes Tóth, H. Hadwiger és L. Santaló.

Monográfiájáról Kamke azt írja /Jahresber.d.DMV.1954./ hogy az a legjobb matematikai könyvek közé tartozik,

amelyek az utóbbi években megjelentek. Hasonló elismeréssel ír a könyvről Fenchel, van der Waerden és több más neves matematikus, kiemelve a könyv problémáinak gazdagságát, változatosságát és lebilincselően érdekes voltát.

Ez a könyv 1958-ban szovjet kiadásban is megjelent, az újabb irodalomra vonatkozó bő jegyzetekkel kiegészítve. Az előszóban Jaglom hangsúlyozza, hogy ezt a kiegészítést az a rohamos fejlődés tette szükségessé, amelyet maga a szerző váltott ki munkáival és könyvével.

Rogers kiemeli, hogy Fejes Tóth problémái sokkal közelebb állnak az objektív valósághoz, mint amennyire az a tiszta matematikában szokásos. Erre utal az is, hogy egyik eredményét Hevrunyin szovjet mérnök is felhasználja hajókábelekre vonatkozó egyik dolgozatában. Bernal angol fizikus pedig folyadékok molekuláris szerkezetéről szóló egyik dolgozatában hangsúlyozza, hogy e területre vonatkozóan nem rendelkezünk matematikai ismeretekkel, kivéve Fejes Tóth igen értékes /very valuable/ vizsgálatait.

Fejes Tóth munkái az alábbi tárgykörök szerint csoportosíthatók:

I. Fourier-sorok. Itt kiemelendő a Fourier sor és az általánosabb Cauchy-féle sorok ekvikonvergenciájának bizonyítása, a Fourier-sor geometriai alkalmazásai és trigonometrikus polinomokra vonatkozó egyenlőtlenségei. Idevágó eredményeit Szegő /Fejérhez írt egyik levelében/ "igen figyelemreméltónak" tartja, s azokra Verblunsky, Bozs, Van der Corput, Geronimus és mások hivatkoznak.

II. Görbék és felületek approximációja sokszögekkel, illetőleg soklapokkal. Ebbe a tárgykörbe tartozó vizsgálatait ösztönözték Lázár Dezsőt, Sas Ernőt és Molnár Józsefet egy-egy dolgozat írására. Az affin ívhosszal kapcsolatos eredményei iránt Blascke már 1943-ban élénken érdeklődött és azok előadására hívta meg Hamburgba.

III. Integrálgeometriai eredményei a kinematikus alapformula Hadwiger által adott /Santaló tankönyvében is idézett/

alkalmazásainak egyszerűsítését és kiterjesztését tartalmazzák.

IV. Izoperimetrikus problémák. Itt különösen egy konvex n -lap izoperimetrikus deficitjére adott egyenlőtlenség érdemel figyelmet. Ez kockára és dodekaéderre elintézi Steinernek azt a híres sejtését, amely szerint bármelyik szabályos testtel izomorf, egyenlő felszínű poliéderek közül a szabályos test köbtartalma a legnagyobb. Ezt az eredményt Hadwiger és Blascke tankönyveikben is idézik.

V. Rácsok geometriája. E dolgozatok problémája a következő: melyek azok a centrálisan szimmetrikus konvex tartományok, amelyeknek rácsszerűen elhelyezett kongruens példányaival a sík legkedvezőtlenebbül tölthető ki, illetőleg fedhető le? Ezekhez a vizsgálatokhoz Fáry, Bambah és Rogers kapcsolódott.

VI. Szabályos testek szélsőérték-tulajdonságainak első rendszeres vizsgálatát Fejes Tóth kezdte. Azon dolgozatok közül, amelyek e vizsgálatok hatására jöttek létre, kiemelendő Florian-nak, továbbá Besicovitch- és Eggleston-nak egy-egy nagyobb, mélyen fekvő eredményeket tartalmazó munkája.

VII. Konvex-testekkel kapcsolatos elhelyezési és fedési problémák. Egy idevágó kongruens konvex tartományok semmilyen elhelyezésének sűrűsége sem lépheti túl a legsűrűbb rácsszerű elhelyezés sűrűségét. Ezekre az eredményekre az említetteken kívül Schütte, Few, Lenz, Meschkowski, Habicht és sokan mások hivatkoznak. Rogers egy igen szép dolgozatában azt írja, hogy Fejes Tóth idevágó eredményei messze túlszárnyalják az övét /...my Results are largely superseded by those of Fejes Tóth/.

Cassels "An Introduction to the Geometry of Numbers" c. alapvető könyvének egyik paragrafusát Fejes Tóth fentemlített tételének szenteli.

Szőkefalvy-Nagy Béla sk.
akadémikus

Varga Ottó sk.
MTA lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Dr. S á l y i G y u l á t az állatorvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr.Sályi Gyula az Állatorvostudományi Főiskola Kossuth-dijas tanszékvezető tanára és igazgatója.

.1903-ban született. Állatorvosi és állatorvosdoktori okleveleinek megszerzése után az Állatorvosi Főiskola korbonctani intézetében volt tanársegéd, majd 1928-tól 1941-ig az Országos Állategészségügyi Intézetben teljesített szolgálatot. Ez idő alatt egyetemi magántanári képesítést is szerzett. 1941-ben kinevezték a Műegyetem volt állatorvosi osztályára a korbonctan tanárává, s ma is az időközben Állatorvostudományi Főiskolává átszervezett intézménynél a korbonctan tanszékét vezeti, mint egyetemi tanár. Jelenleg e főiskola igazgatójaként is működik. A Tudományos Minősítő Bizottság 1952-ben az állatorvostudományok doktorává minősítette.

Jelenetős tudományos kutató tevékenységet fejt ki. Kutató munkája elsősorban kórszövetteni irányu. Tanulmányai közül legjelentősebbek azok, amelyek különféle fertőző betegségek,- így a sertéspestis, a malacparatyphus, az Aujeszky-féle betegség, a malacok himlőszerű bőrkiütése, a juhok ragadós hólyagos bőrgyulladás, a tyukok fertőző gége- és légcsőgyulladás, a listeriosis, az ebek fertőző májgyulladás, a baromfipestis és a Marek-féle tyukbénulás kórszövettanával és kórfejlődés tanával foglalkoznak. Tudományos eredményeivel lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy e betegségekről vallott nézeteink elmélyüljenek. Vizsgálatainak során számos új megállapítást tett, egyuttal mindig arra törekedett, hogy tudományos eredményeivel a gyakorlati diagnosztikát is tökéletesítse. Irodalmi munkáinak jegyzékét a melléklet tartalmazza. Tanulmányai külföldön is megbecsülést szereztek nevének.

Tudományos tevékenysége mellett sokat tett a tudományos utánpótlás érdekében. Tanszékén tervszerű tudományos kutató munka folyik. Oktató nevelő munkáját tárgyának nagyfokú szeretete, a pontosság jellemzi. Mint tanszékvezető mindent megtesz annak érdekében, hogy a hallgatók tantárgyának elméleti és gyakorlati alapjait minél jobban elsajátítsák. A hallgatók nevelésére nagy gondot fordít, mind a tanszéken belül, mind azon kívül. Aktív tudományszervező tevékenységet fejt ki az Akadémia Állatorvostudományi Bizottságának és az Állategészségügyi Intézet tudományos tanácsának keretében.

Sályi Gyula ereje javában lévő tudós, aki lelkiismeretesen és pédás igyekezettel felelt meg eddig is mindazoknak a feladatoknak, amelyek megoldását reá bízta. Meggyőződésünk, hogy vele Akadémiánk olyan kiváló erőre tenne szert, aki nemcsak tudományos tevékenységével, hanem szervezőképességével is IV. Osztályunk működését lényegesen elősegítené. Ezek alapján tisztelettel ajánljuk Akadémiánk levelező tagjává való megválasztását.

Mócsy János sk.
akadémikus

Manninger Rezső sk.
akadémikus

Kotlán Sándor sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. § /3/ bekezdése alapján dr. B o g á r d i J á n o s t , a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztására.

Dr. Bogárdi János 1909-ben született, 1931-ben Budapesten mérnöki oklevelet kapott, ettől kezdve a vízügyi szolgálat különböző területein végzett igen eredményes munkát. Már 1941-től kezdve fontos beosztása volt a vizgazdálkodás tudományos feladataival megbízott Vizrajzi Intézetben, amelynek vezetésére 1945-ben kapott megbízást. Az Intézet 1948 évi megszüntetése után a vízügyi szolgálat más kutató részlegeinél működött, majd - 1952 évi megalakítása után - a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetbe került, s végül az Intézet 1955-ben üzembehelyezett nagy vízépítési laboratóriumának a vezetésére kapott megbízást.

Az első tudományos fokozatot "Master of science" képesítést 1937 évi amerikai ösztöndijas tanulmányutján szerezte, 1943-ban a budapesti Műegyetemen kapta meg a "mérnök doktori" címet, 1947-ben műegyetemi magántanári képesítést nyert, majd 1952-ben a TMB a "műszaki tudományok doktora" fokozatban részesítette.

Megjelent dolgozatainak és könyveinek együttes száma meghaladja a hatvanat. Számos új eredményt tartalmazó tanulmányát külföldi folyóiratok is közölték. Több külföldi szakelőadásra hívták meg, így többek között Leningrádba, Varsóba, Bécsbe, Belgrádba.

Az Egyesült Nemzetek Szövetsége is több ízben igénybe vette szakértőként, Olaszországban és Jugoszláviában. Ezenkívül 1958-ban az ENSZ Meteorológiai Világszervezete európai tagozata - varsói ülésén - a Hidrológiai Bizottság elnökének választotta meg, majd kiváló működése és nemzetközi tudományos eredményei alapján ezzel a tisztséggel újabb 4 évre megbízták.

Dr. Bogárdi János tudományos munkássága a hidrológia és hidraulika tudományának számos ágára terjed: hordalékmozgás, a talajviz változásának törvényszerűségei, a meteorológiai tényezők, és a talajviztükör összefüggése, a felszíni lefolyási tényező meghatározása, a folyószabályozás tudományos kérdései, a tározók feliszapolódása, a folyócsatornázás hidrológiai kérdései, a kismintakísérletezés elmélete.

Alapos matematikai felkészültsége segítségével számos hidrológiai és hidraulikai problémára adott szabatos mennyiségi megoldást a korrelációszámítás alkalmazásával. A korreláció számítás hidrológiai alkalmazásáról írott terjedelmes könyve nemcsak itthon, hanem nemzetközi viszonylatban is úttörő munkának számít. A hordalékmozgásról írott könyve ugyancsak nagy visszhangot keltett tudományos körökben, mivel a témakör átfogó és korszerű ismertetésén felül számos, a szerző által kidolgozott, új eredményt tartalmaz.

A vízépitési kismintakísérletek elmélete, különösképpen a mozgómedrű folyómodellek vizsgálata terén ugyancsak új eredményeket ért el és publikált.

Dr. Bogárdi János nevéhez fűződik a hazai folyók hordalékszállításának mennyiségi vizsgálatára vonatkozó rendszeres mérések megszervezése.

Dr. Bogárdi János munkásságának egyik legfontosabb, s külön kiemelendő tudományos eredménye az a hordalék számítási elmélet, amellyel matematikai módszert ad a különböző jellegű hordalékmozgások szétválasztására és a hordalékmozgás - mechanikai hasonlóságon alapuló - fizikai jellemzőinek a számítására. Ez az elmélet nemzetközi viszonylatban is nagy figyelmet keltett és számos neves szerző munkájában hivatkozásra kerül.

B u d a p e s t , 1962. március 20.

Dr. Mosonyi Emil s.k.
levelező tag

Dr. Geleji Sándor s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján L é v a i A n d r á s t, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztására.

Lévai András 1908-ban született, 1931-ben a Bécsi Műegyetemen szerezte gépészmérnöki oklevelét. Mérnöki tevékenységét Romániában kezdte, előbb mint egy nagy acélmű osztályvezetője és ilyen minőségben több jelentős beruházás építését vezette le /hengerművek, SM Acélmű, nagyesésű vizierőmű, stb./.

Ezt követően kőolajtermelő iparban tervező-, majd üzemmérnöki beosztásban dolgozott.

1940-ben a Csepeli Weiss Manfred Művekhez került, ahol az acélmű erőművének korszerűsítését végezte el. Elgondolásai és tervei alapján létesült az ország első 100 atm-ás nagynyomású erőműve, melynek beruházását irányította. Ennél a vállalatnál szervezte meg az üzem- és energiagazdálkodást, mely tevékenységgel akkor élenjárt az országban.

A nehézipar államosításakor az egész magyar nehézipar energiagazdálkodása megszervezésével bízták meg, amely tevékenységéért 1949-ben "Kossuth-díjjal" tüntették ki. Ebben az időben a 3 éves tervvel kapcsolatban több nagy energetikai létesítmény újjáépítését, illetve beruházását irányította /pl. Diósgyőri Keleti Erőmű, Ózdi Erőmű, gázgenerátor telepek, stb./.

Elképzelései és tervei alapján létesült 1950-ben az Erőmű Tervező Iroda, amelyben vezetése alatt tervezték meg az ország összes nagy erőműveit és országos alállomásait, melyek energiagazdálkodásunknak bázisát képezik /Inotai November 7. Erőmű, Dunai Vasmű Erőmű, Borsodi Erőmű, Tiszapalkonyai Erőmű, Oroszlányi Erőmű és még több kisebb erőmű/.

Jelenleg egyebek között a 600 MW-os Dunamenti Hőerőmű tervezését vezeti.

Vállalati feladatain kívül döntő módon részt vesz országos energetikai kérdések előkészítésében és megoldásában. Az irányításával tervezett erőművek - főként az újabbak - korszerűségükben teljesen megfelelnek a külföldi színvonalnak, sőt több tekintetben, így pl. az erőművek szabadtéresítése vonalán, elől haladnak.

Tudományos munkásságát elsősorban a hőerőművekkel és atomenergiával kapcsolatosan fejti ki, amit széleskörű publikációs tevékenysége is igazol. Eddig közel félszáz tanulmánya, dolgozata jelent meg. Tudományos munkájának súlypontját az atomenergia békés felhasználásának területe képezi, ahol főként az atomerőművek és konvencionális rendszerű erőművek együttműködéséből adódó problémakör külföldön eddig teljesen feldolgozatlan kérdéseit vizsgálja. Idevágó tudományos munkái hazai konkrét megvalósítására vonatkozó tervek hiányában egyelőre csak elméleti jellegűek, mindazon által felkeltette a külföldi szakkörök érdeklődését.

Sokirányú szakmai tevékenységén kívül kiváló oktatói munkát végez a Budapesti Műszaki Egyetemen 1948-tól, mint meghívott előadó, majd 1953-tól, mint a Hőerőművek Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Kezdetől fogva fő célkitűzése a reaktorfizikai, reaktortechnikai, valamint hőtechnikai irányzatoknak megfelelően a mérnökök jó mag- és reaktorfizikai képzése.

B u d a p e s t , 1962. március 20.

Rázsó Imre s.k.
levelező tag

Dr. Geleji Sándor s.k.
akadémikus